УДК 336.6

JEL classification: H59, L31, L38

Ірина ТКАЧУК
кандидат економічних наук, доцент, асистент,
кафедра фінансів і кредиту,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна
E-mail: i.tkachuk@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1081-8693
ResearcherID: D-5331-2016

© Ірина Ткачук , 2020

Отримано: 10.01.2020 р.
Прорецензовано: 22.01.2020 р.
Рекомендовано до друку: 26.02.2020 р.
Опубліковано: 28.02.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Ірина Ткачук (Україна)

ЗМІНА ПІДХОДІВ ДО ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Анотація

Вступ. Функціонування інститутів громадянського суспільства є вигідним для держави, адже вона делегує їм частину власних повноважень. Відповідно, для держави важливо, щоб діяльність цих інститутів була ефективною та результативною, що значно залежить від фінансових ресурсів, що знаходяться у їх розпорядженні. Держава не може вплинути на фінансове становище всіх інститутів громадянського суспільства, фінансову грамотність їхніх представників, активність фізичних та юридичних осіб в їхній підтримці й ін. Тому з метою підвищення рівня фінансової спроможності організацій громадянського суспільства їй слід використовувати ті інструменти, які безпосередньо наявні у розпорядженні держави. На наш погляд, один із таких інструментів є державне фінансування, що все ж потребує повного перезавантаження і перегляду.

Метою статті є дослідити сучасний стан та особливості розподілу державного фінансування між тими громадськими організаціями, що мають на нього право, та запропонувати шляхи його удосконалення.

Результати. Досліджено сучасний стан державного фінансування громадських організацій України, які, відповідно до чинного законодавства, мають на нього право. Проаналізовано в динаміці показники загального фінансування громадських організацій України з Державного бюджету, а також такі показники як частка надходжень від державного фінансування у загальній структурі надходжень громадських організацій України та частка видатків на підтримку громадських організацій у Державному бюджеті України. Виявлено наявність елементів дискримінації та суб'єктивізму при розподілі державного фінансування на користь громадських організацій України. Запропоновано використовувати метод «гроші ходять за клієнтом» задля усунення вказаних недоліків та покращення процесу розподілу державного фінансування між громадськими організаціями, які мають на нього законне право. Обґрунтовано можливість пілотного запровадження вищеназваного методу для розподілу державного фінансування між громадськими організаціями фізкультурно-спортивного спрямування та законодавчі зміни, які необхідно для цього прийняти. Запропоновано механізм визначення обсягів фінансування для конкретної організації.

Ткачук І. Зміна підходів до державного фінансування громадських організацій в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 156-165**.**

DOI: https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.156

Ключові слова: громадянське суспільство; інститути громадянського суспільства; громадські організації; видатки Державного бюджету; державне фінансування громадських організацій; механізм «гроші ходять за людиною».

UDC 336.6

JEL classification: H59, L31, L38

Iryna TKACHUK
PhD in Economics,
Associate Professor,
Assistant Professor,
Department of Finance and Credit,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Ukraine
Email: i.tkachuk@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1081-8693
ResearcherID: D-5331-2016

© Iryna Tkachuk, 2020

Received: 10.01.2020
Revised: 22.01.2020
Accepted: 26.02.2020
Online publication date: 28.02.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Iryna Tkachuk (Ukraine)

CHANGING APPROACHES TO STATE FINANCING OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN UKRAINE

ABSTRACT

Introduction. The functioning of the civil society institutions is beneficial for the state, as it delegates part of its powers to them. Accordingly, it is important for the state that the activities of these institutions be effective and efficient, which significantly depends on the financial resources at their disposal. The state cannot influence the financial position of all civil society institutions, the financial literacy of their representatives, the activity of individuals and legal entities in their support, and so on. Therefore, in order to increase the level of financial capacity of civil society organizations, it should use those tools that are directly available to the state. However, in our opinion, one of such tools is public funding, which still needs to be completely reset and revised.

The purpose of the article is to investigate the current state and features of the distribution of public funding between those non-governmental organizations that have the right to it, and to suggest ways to improve it.

Results. The current state of the state funding of non-governmental organizations of Ukraine, which, in accordance with current legislation, are entitled to it, is studied. Indicators of general financing of public organizations of Ukraine from the State budget, as well as such indicators as the share of revenues from state funding in the general structure of revenues of non-governmental organizations of Ukraine and the share of expenditures to support non-governmental organizations in the State Budget of Ukraine are analyzed. The presence of elements of discrimination and subjectivity in the distribution of public funding in favor of non-governmental organizations of Ukraine was revealed. It is proposed to use the method of "money follows the client" to eliminate these shortcomings and improve the process of distribution of public funding between non-governmental organizations that have a legal right to it. The possibility of pilot introduction of the above-mentioned method for the distribution of state funding between non-governmental organizations of physical culture and sports and the legislative changes that need to be adopted for this purpose are substantiated. A mechanism for determining the amount of funding for a particular organization is proposed.

Tkachuk, I. (2020). Changing approaches to state financing of non-governmental organizations in Ukraine. *Economic analysis*, 30 (1, Part 2), 156-165.

DOI: https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.156

Keywords: civil society; civil society institutions; non-governmental organizations; state budget expenditures; state funding of public organizations; mechanism "money follows the person".

Вступ

Як відомо, держава не може вплинути на фінансове становище всіх інститутів громадянського суспільства (надалі – ІГС), освіченість їхніх представників у галузі фінансів, активність фізичних та юридичних осіб в їхній підтримці й ін. Тому з метою підвищення рівня фінансової спроможності організацій громадянського суспільства (надалі – ОГС) їй слід використовувати ті інструменти, які безпосередньо наявні у розпорядженні держави. На наш погляд, один із таких інструментів, що все ж потребує повного перезавантаження і перегляду, – це державне фінансування ОГС.

Вагомий внесок у дослідження механізмів розподілу державного фінансування здійснили такі науковці як К. Хадзі-Місєва, Ф. Сапліссон, К. Райнхард, С. Ірвін, Дж. Баллоу та ін.

Визнаючи внесок вищезгаданих вчених, вважаємо, що детальнішого аналізу вимагає саме державне фінансування діяльності громадських організацій, при чому саме в контексті зміни підходів до його розподілу задля збільшення ефективності використання виділених з Державного бюджету коштів та сприяння досягненню цілей такого фінансування.

Мета статті

Метою статті є розглянути сучасний стан розподілу державного фінансування ГО та запропонувати можливі шляхи його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Право неурядових організацій (надалі – НУО) на отримання фінансування з Державного бюджету України передбачено Бюджетним кодексом України (надалі – БКУ). Згідно зі статтею 87 БКУ, це право мають такі організації: молодіжні та дитячі громадські організації (надалі – ГО) на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї (відповідно до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України (надалі – КМУ)); всеукраїнські ГО фізкультурно-спортивного спрямування (згідно з переліком, затвердженим КМУ); громадські об'єднання осіб з інвалідністю та ветеранів на виконання загальнодержавних програм, проектів і заходів (відповідно до порядку, визначеного КМУ); громадські об'єднання на виконання заходів щодо національно-патріотичного виховання [1, ст. 87]. У цьому переліку ми не розглядаємо політичні партії, оскільки схема фінансування їхньої статутної діяльності та мета такого фінансування є абсолютно іншими.

У Постанові КМУ встановлено Порядок проведення конкурсу з визначення програм, проектів і заходів ІГС, що фінансуються за рахунок коштів ДБУ [2].

Так, у табл. 1 вміщено інформацію про надходження ГО з ДБУ в період 2006-2019 рр. Дані цієї таблиці показують, що на сьогодні не розроблено комплексної державної політики підтримки ГО нашої країни. Зокрема, номінально надходження ГО з ДБУ суттєво збільшилися (наочно це зростання відображено на рис. 1) та суттєво підвищилося загальне фінансування ГО з усіх джерел. Проте не були стабільними частка надходжень з цього джерела у структурі надходжень ГО України, оскільки вона коливалася у межах [4,43 : 8,05], і частка видатків ДБУ, яка спрямовувалася на підтримку діяльності НУО та коливалася в межах [0,036 : 0,097], тобто вона значно відрізнялася з року в рік, але ця частка навіть не досягала однієї десятої відсотка. Така ситуація вважається негативною, бо виділення незначних обсягів ресурсів, які спрямовуються з ДБУ на підтримку НУО при одночасному декларуванні органами державної влади підтримки громадянського суспільства [3] (надалі – ГС), призводить до маніпулювання свідомістю населення (для порівняння: в Угорщині частка видатків, що спрямовуються на діяльність громадського сектору, становить майже 5% [4].

Інша проблема, пов'язана з державним фінансуванням ОГС (крім ПП), полягає у виявленні його дискримінаційного характеру (щодо тих видів і напрямів діяльності НУО, які не мають права на отримання цього фінансування) та можливій дії суб'єктивного чинника при визначенні проектів і організацій, що його отримують. Адже вибір проектів чи окремих організацій, що отримують фінансування з державного бюджету, здійснюють звичайні люди, які можуть виявляти суб'єктивність. Яскравим прикладом цього є відмова Президента України В. Зеленського підтримати ЗУ «Про державне визнання і підтримку «Пласту» – національної скаутської організації України» в 2019 р. Водночас слід зауважити, що однією з причин такого рішення стало те, що видатки на підтримання «Пласту» «…не враховують визначений пунктом 3 частини першої статті 7 Бюджетного кодексу України принцип самостійності бюджетної системи України, за яким Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними; самостійність бюджетів забезпечується, зокрема, правом відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України» [6]. Таким чином, прагнення великої кількості українців розвивати найбільший скаутський рух у світі (з урахуванням осередків української діаспори) виявилося недостатньо (варто уточнити, що під тиском громадськості рішення про надання підтримки «Пласту» з ДБУ було все ж ухвалено).

Таблиця 1. Аналіз фінансування діяльності ГО України за рахунок коштів державного бюджету в період 2006–2019 рр.*

Джерело фінансування	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення, млн грн	Відхилення, %
ДБУ	78,73	125,61	138,55	98,29	220,65	271,28	290,86	401,95	278,36	386,80	453,78	443,89	566,42	553,86	475,13	603,49
Загальне фінансування ГО, млн грн	1449,34	1774,60	2043,17	2218,6	2763,10	3370,20	3694,60	3754,22	4101,28	6317,00	6211,97	7271,57	7354,06	7676,49	6227,15	429,65
Частка надходжень з ДБУ, %	5,43	7,08	6,78	4,43	7,99	8,05	7,87	10,71	6,79	6,12	7,30	6,10	7,70	7,22	–	–
Видатки ДБУ, млн грн	140199,36	174631,52	232372,00	274118,97	307748,18	342690,35	413605,32	412535,37	441587,12	581760,85	681460,76	841402,83	991930,69	1093021,7	952822,34	679,62
Частка видатків на підтримку ГО в ДБУ, %	0,056	0,072	0,060	0,036	0,072	0,079	0,070	0,097	0,063	0,066	0,067	0,053	0,057	0,051	–	–

**Складено автором на основі даних Державної служби статистики України [5] та ЗУ «Про Державний бюджет України» (за відповідні роки).*

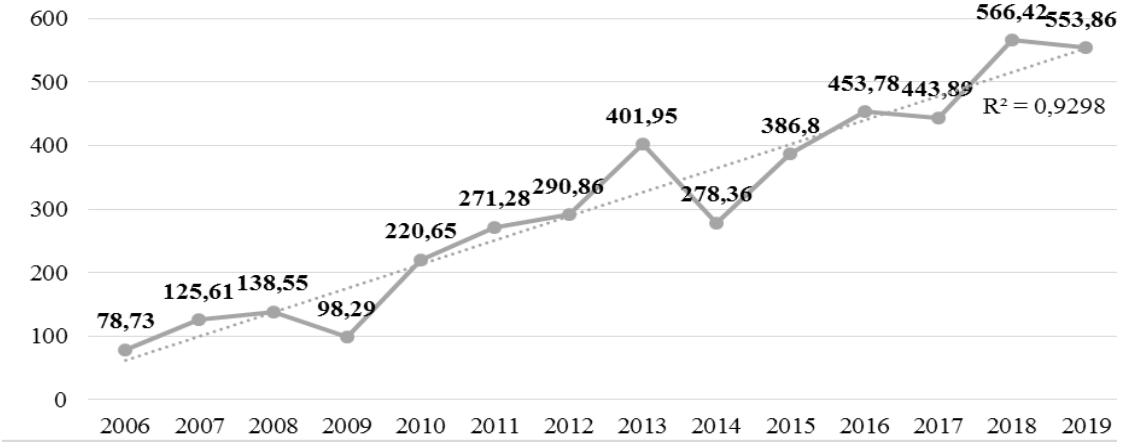

Рис. 1. Надходження ГО України з ДБУ, млн грн*

**Побудовано автором на основі даних Державної служби статистики [5].*

Потрібно вказати, що держава визнає проблему, пов'язану з непрозорістю й обмеженістю фінансування ОГС з ДБУ. Зокрема, у Національній стратегії сприяння розвитку ГС в Україні на 2016–2020 роки зазначається таке: «Більшість організацій громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки через її обмежений обсяг, незастосування прозорих конкурсних процедур та надання необґрунтованих переваг окремим видам організацій громадянського суспільства; реалізацію програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка

держави, ускладнюють надмірно короткі строки, протягом яких вона надається, та необґрунтовані обмеження на види витрат, які можуть бути профінансовані за рахунок бюджетних коштів» [3].

Тому сьогодні хоч існує механізм фінансування НУО з державного бюджету, необхідно розробляти нові способи їхньої фінансової підтримки, в тому числі за рахунок держави. При цьому справедливим видається, щоб саме населення вирішувало, на користь яких організацій спрямовувалися видатки з ДБУ.

У світі розроблено велику кількість механізмів, з допомогою котрих фізичні особи можуть вирішувати, на підтримку яких НУО держава повинна спрямовувати фінансування. До таких найбільш поширених методів належать: участь фізичних осіб у наданні рекомендацій органам влади, участь представників ОГС у роботі спеціалізованих комісій, голосування проектів ОГС, що подаються на конкурс і претендують на отримання державної фінансової підтримки, відсоткова філантропія й ін.

Останнім часом у світовій практиці активно розвивається система «гроші ходять за клієнтом» («money follows the person»). Вона є новою за змістом і виникла лише кілька десятиліть тому у сфері соціального забезпечення в США як Програма «Медична допомога» («Medicaid») для підтримки стану здоров'я осіб з дуже низьким рівнем доходу [8]. Держава запропонувала цю програму для того, щоб отримувачі медичної допомоги, які проживають у закладах тривалого перебування, мали змогу повернутися у громади, користуватися там більш доступними послугами тривалого догляду за такими особами та одержувати необхідну підтримку. Ця Програма забезпечує довготривале проживання у громадах отримувачів медичної допомоги незалежно від рівня необхідної допомоги й задоволення їхніх потреб у медичних послугах [9].

В Україні ця система вже також діє. Зокрема, вона використовується в окремих сферах чи окремими органами самоврядування. Як яскравий приклад цього можна навести запровадження системи «гроші ходять за пацієнтом» у медичній сфері. Відповідно до цієї системи, рівень фінансування закладів первинної медичної допомоги залежить від того, яка кількість пацієнтів у них обрала сімейних лікарів [10]. Іншим прикладом функціонування такого механізму є система «гроші ходять за людиною», на основі якої більш ефективно здійснюється фінансування реабілітаційних заходів дітей з обмеженими можливостями внаслідок ДЦП.

На наш погляд, система «гроші ходять за клієнтом» – це один із найбільш ефективних для використання механізмів при виділенні коштів з ДБУ на підтримку ІГС, що мають право на таке фінансування.

Введення в дію механізму «гроші ходять за клієнтом» (вважаємо, що варто використовувати саме термін «клієнт», оскільки НУО є надавачами послуг специфічного виду) дає змогу забезпечити одержання позитивного ефекту як для держави зокрема, так і для населення та ГС загалом.

Вигода для держави від введення в дію такого механізму полягає у тому, що він дасть змогу не лише здійснювати розподіл коштів ДБУ за прозорою процедурою, в результаті чого дотримуватиметься принцип об'єктивності та покращиться імідж демократичної держави, а й реально збільшити ефективність розподілу державних коштів і проводити постійний моніторинг за отриманими ресурсами.

Механізм «гроші ходять за клієнтом» сприяє підвищенню податкової дисципліни серед громадян, оскільки їм важливо розуміти, куди та з якою метою спрямовуються їхні кошти як платників податків, а безпосередня участь громадян у розподілі коштів ДБУ шляхом вибору тієї чи іншої організації відповідно до власних уподобань дає їм таку можливість.

Проте необхідно наголосити, що введення в дію такого механізму дає населенню відчуття власної значущості й сприяє підвищенню рівня його фінансової грамотності, оскільки цей процес, очевидно, буде супроводжуватися інформаційною підтримкою і популяризацією серед громадян держави. Відповідно, процеси розподілу державних коштів привертатимуть їхню увагу щораз більше.

Розглянемо ж найбільші вигоди, які отримає населення. Перш за все, розширення кола реципієнтів дасть змогу ОГС значно збільшити рівень фінансової спроможності, а отже – покращити свій матеріально-технічний стан та підвищити рівень надання власних послуг. У результаті населення також зможе отримувати більш якісні послуги. Крім цього, ті організації, які отримуватимуть більший обсяг фінансового забезпечення, зможуть зменшити або ліквідувати членські внески (для тих організацій, які їх використовують).

Що ж стосується ОГС загалом, то механізм «гроші ходять за клієнтом» стає можливістю для кожної організації, яка активно функціонує, отримувати фінансові ресурси від держави на свою діяльність. З одного боку, не кожна організація зможе отримати значний обсяг фінансування, бо він залежатиме від прихильності представників населення до її діяльності, а з іншого – цей механізм сприятиме формуванню конкурентного середовища серед самих ОГС, з яких більший обсяг фінансування отримуватиме та організація, яка надає свої послуги з вищим рівнем якісності,

відкритості, ефективності та виявляє більшу соціальну відповідальність. Таким чином, цей механізм сприятиме розвитку й інституціоналізації самого ГС, що, відповідно, впливає на розвиток демократії в державі.

Зважаючи на переваги, які може дати механізм «гроші ходять за клієнтом» для держави, населення і ГС, вважаємо, що його варто використовувати в Україні. Однак перед його застосуванням для всіх видів ОГС, що мають право на отримання фінансування з ДБУ (їх перелічено раніше), потрібно здійснити апробацію цього механізму на одному окремому виді НУО. На нашу думку, найбільш придатними для первинного використання механізму «гроші ходять за клієнтом» серед НУО нашої держави є ГО фізкультурно-спортивного спрямування. Цей вибір зумовлений впливом певних чинників, серед яких:

- передбачене в БКУ фінансування для таких організацій [1];
- закріплене в КУ зобов'язання держави дбати про розвиток фізичної культури та спорту й забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя [11];
- ухвалення Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р. [12];
- легкість обліку членства такого виду ГО;
- наявність досвіду законодавчої ініціативи у цьому напрямку.

Крім названих вище чинників вагомий вплив має ще один, а саме: на фінансування ГО спортивного спрямування щороку з ДБУ виділяються значні кошти, але процедура їхнього виділення не характеризується цілковитою прозорістю, а відповідно, цілі такого фінансування досягаються не завжди.

Динаміку обсягів державного фінансування ГО фізкультурно-спортивного спрямування в Україні відображено на рис. 2.

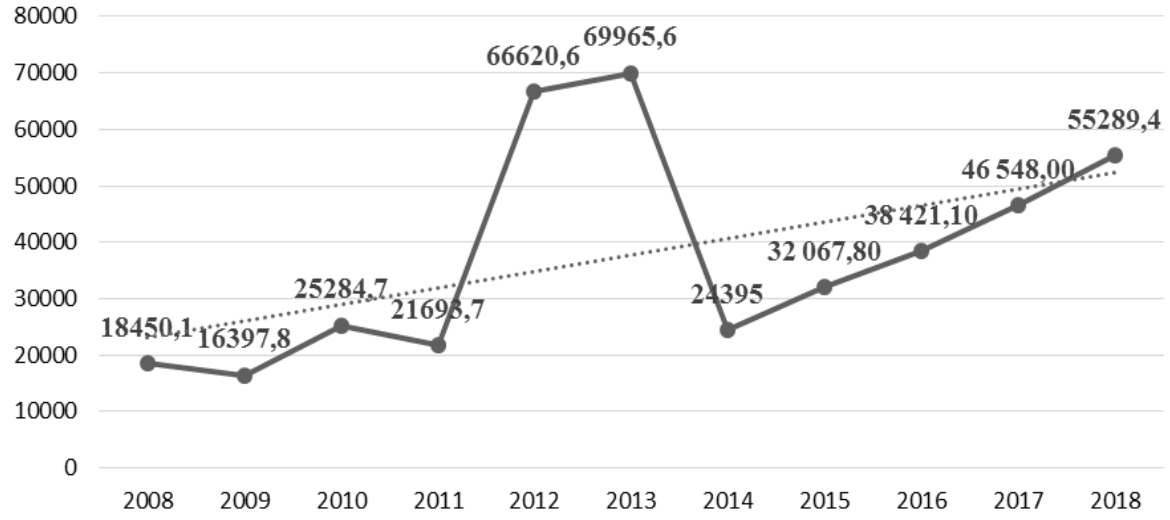

Рис. 2. Динаміка обсягів державного фінансування ГО фізкультурно-спортивного спрямування в Україні у період 2008–2018 рр., тис. грн*

**Складено автором на підставі Законів України «Про Державний бюджет України» на відповідні роки [13].*

З рис. 2. видно, що діяльність ГО фізкультурно-спортивного спрямування у досліджуваному періоді фінансувалася постійно. Більш того, потрібно вказати, що фінансування у період 2008–2018 рр. значно зросло, а саме з 18 450,1 тис. грн у 2008 р. до 66 289,4 тис. грн у 2018 р., тобто в абсолютному виразі воно становило 47 839,3 тис. грн, а у відносному – 259,29%. Для порівняння слід зазначити, що обсяги видатків ДБУ збільшилися на 291,65%. Отже, можна стверджувати, що простежується відносна пропорційність видатків на підтримку ГО фізкультурно-спортивного спрямування та загальних видатків ДБУ.

У нашій країні існує практика підтримки окремих ГО з державного бюджету (за окремими статтями), але вона не набула поширення. Визначимо тенденції й особливості фінансування окремих ГО фізкультурно-спортивного спрямування з ДБУ за аналогічний період, що наочно відображено на рис. 3.

Зокрема, у період 2008-2018 рр. тільки дві ГО фізкультурно-спортивного спрямування фінансувалися з Державного бюджету України. При цьому, як видно з рис. 3, обсяги фінансування та їхня динаміка не характеризувалися постійністю.

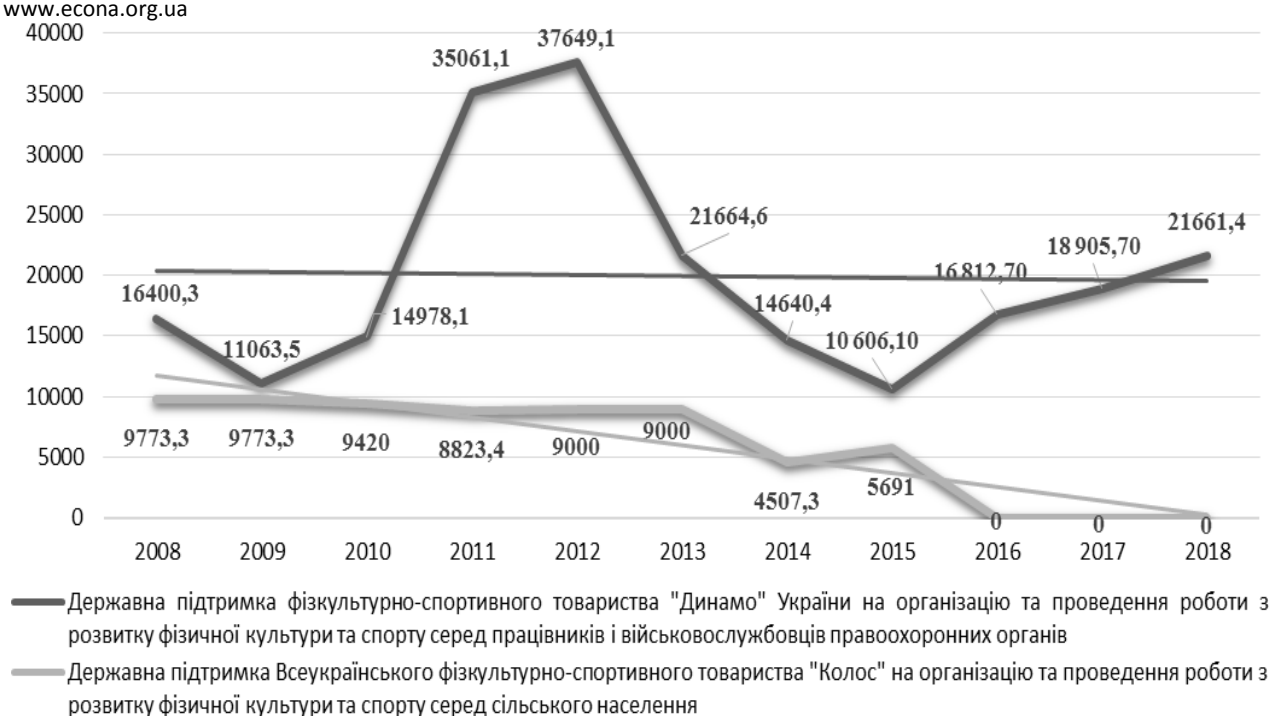

Рис. 3. Динаміка обсягів державного фінансування окремих ГО фізкультурно-спортивного спрямування у 2008–2018 рр., тис. грн*

**Складено автором на підставі Законів України «Про Державний бюджет України» на відповідні роки [13].*

Постійну підтримку за рахунок коштів державного бюджету в досліджуваний період одержувало тільки Товариство «Динамо». Пік фінансування, як і в разі державного фінансування ГО фізкультурно-спортивного спрямування (рис. 3), припадає на 2012 р., після якого простежувалося різке зменшення такого фінансування з подальшим поступовим його нарощенням. відповідно, за досліджуваний період фінансування Товариства «Динамо» зросло на 32,08%. Однак, лінія тренда є низхідною, що підтверджує існування загального негативного тренда у фінансуванні цієї ГО.

Фінансова підтримка Товариства «Колос» характеризувалася постійним скороченням фінансування з подальшим його припиненням починаючи з 2016 р.

Слід уточнити, що хоч обидві ГО мають однакову мету діяльності, яка полягає в організації та проведенні роботи з розвитку фізичної культури і спорту, їхня діяльність спрямована на різні групи населення: у Товариства «Динамо» – на працівників та військовослужбовців правоохоронних органів, а у Товариства «Колос» – на сільське населення.

Більш того, наприклад, у 2018 р. на підтримку Товариства «Динамо» з ДБУ спрямовано 21, 66 млн грн, а на підтримку всіх інших ГО фізкультурно-спортивного спрямування – 55,29 млн грн. Потрібно наголосити, що такий розподіл коштів ДБУ не тільки є непропорційним, а й суперечить основним європейським принципам державного фінансування ІГС. Адже він здійснюється на непрозорих умовах, не забезпечує рівність у ставленні до претендентів на фінансування і не стимулює здорову конкуренцію між ГО.

З урахуванням вище зазначеного, проведемо аналіз державного фінансування ГО фізкультурно-спортивного спрямування щодо використання механізму «гроші ходять за клієнтом». Оскільки йдеться про спортивні та фізкультурні організації, необхідно специфікувати назву механізму як «гроші ходять за спортсменом».

Головна ідея механізму «гроші ходять за спортсменом» полягає в тому, щоб кожен громадянин, який долучається до діяльності ГО фізкультурно-спортивного спрямування, мав вплив на розподіл державного фінансування. Інакше кажучи, важливо, щоб відповідні ГО фінансувалися не на підставі рішення відповідних органів чи засідання конкурсної комісії (її діяльність теж може бути не повністю об’єктивною), а на основі об’єктивного підрахунку кількості осіб, які є членами ГО. Звичайно, введення в дію механізму «гроші ходять за спортсменом» без внесення змін до процедури реєстрації й обліку членів ГО може призвести до виникнення низки зловживань з боку ГО, які можуть формально збільшувати кількість своїх членів. Тому вважаємо, що для введення в дію цього механізму потрібно:

1. Чітко фіксувати членство в організації спортсменів, долучених до її діяльності.
2. Підтвердити членство у діяльності ГО фізкультурно-спортивного спрямування громадянином, який має вплив на розподіл

державного фінансування, на основі ідентифікаційного номера фізичної особи (або інших даних, що його замінюють у разі, якщо особі не надано індивідуальний ідентифікаційний номер).

3. Розширити право на отримання державного фінансування також на ГО фізкультурно-спортивного спрямування, що не мають всеукраїнського статусу (на сьогодні право на отримання фінансування з ДБУ мають тільки всеукраїнські ГО фізкультурно-спортивного спрямування).

У результаті здійснення таких змін з'явиться можливість: по-перше, показати реальну ситуацію з членством у ГО фізкультурно-спортивного спрямування; по-друге, уникнути можливих маніпуляцій з їхнього боку, що стосуються подання неправдивих даних про членство в діяльності цих організацій для отримання фінансування з ДБУ. До того ж, на наш погляд, необхідно, щоб кожен громадянин мав вплив на розподіл державного фінансування тільки для однієї ГО фізкультурно-спортивного спрямування. Відповідно, фінансування зможе отримати та ГО, в якій членство підтверджено на основі ідентифікаційного коду і воно було першим (пріоритетним). У разі, якщо особа хоче змінити ГО, на користь якої з ДБУ будуть спрямовуватись кошти за її членство, то потрібно просто вказати власний ідентифікацій код в он-лайн-кабінеті іншої ГО (технічний супровід механізму описано нижче), як це, наприклад, відбувається при виборі пацієнтом лікаря первинної медичної ланки.

Що ж стосується розширення права на отримання фінансування для організації, які не мають всеукраїнського статусу, то це необхідно зробити з метою розвитку спорту не лише у великих містах, а й у малих населених пунктах. Адже часто спортивні організації, які дуже ефективно ведуть свою діяльність в одному населеному пункті, не можуть бути представлені в інших місцях (зокрема, через винятковість тих послуг, які вони надають). У такому разі навіть незначні (порівняно з всеукраїнськими організаціями) надходження з ДБУ зможуть збільшити їхню фінансову спроможність. Водночас це дасть змогу підвищити рівень інституціоналізації такого виду ГО, які, прагнучи використати можливість отримання додаткового фінансування, будуть конкурувати між собою та намагатися краще надавати послуги.

З метою уникнення створення ГО лише для отримання фінансування з ДБУ, доцільно запропонувати, щоб до ГО, які претендують на отримання цього фінансування, висувалися такі вимоги:

- досвід роботи більше, ніж один рік за станом на 1 січня року, в якому надається фінансування;
- членство не менше, ніж 15 осіб;
- наявність інших джерел фінансування (хоча б одного з можливих);
- наявність сайту і / або сторінки в соціальних мережах, де відображається інформація, яка може підтвердити фактичне існування організації й її активність;
- соціально відповідальна діяльність згідно з основними видами соціальної взаємодії: відсутність заборгованості перед державою, відсутність заборгованості перед найманими працівниками, діяльність із задоволення інтересів членів / населення та ін.

Здійснення таких превентивних заходів дасть змогу брати участь у розподілі фінансування ДБУ тільки тим організаціям, які активно функціонують, сприяючи розвитку фізичного здоров'я серед населення України.

Для введення в дію цього механізму і з огляду на необхідність цифровізації економічних відносин, на нашу думку, потрібно створити інтернет-портал, який сприятиме такому процесу. Зокрема, кожна організація, яка претендує на отримання фінансування, повинна бути зареєстрованою на ньому й мати власний он-лайн-профіль.

Відповідно, кожна ГО вказує у своєму профілі власний код ЄДРПОУ (Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України), подає інформацію про діяльність, наводить юридичну адресу й ін., розміщує Статут та посилання на активний сайт / сторінку в соціальних мережах. На цьому сайті також подаватиметься інформація про членство в діяльності ГО і вказуватимуться ідентифікаційні коди її членів. Таким чином, кожна організація, яка матиме право на одержання фінансування з ДБУ, отримає відповідне сповіщення та зможе підтвердити бажання його одержати чи відмовитись від нього.

Після отримання підтвердження від усіх ГО фізкультурно-спортивного спрямування про бажання одержати фінансування за рахунок коштів ДБУ слід визначити суму коштів, що перераховуватимуться на рахунок конкретної організації, з формулою:

$$\mathrm{Fi} = \mathrm{Pi} * \frac{\mathrm{F}}{\mathrm{P}}, \text{ де} \qquad (1)$$

F_i – сума фінансування конкретної *i*-ої організації фізкультурно-спортивного спрямування, яку вона отримає з ДБУ;

F – загальна сума фінансування, яку буде розподілено між усіма ГО фізкультурно-спортивного спрямування;

P_i – кількість членів конкретної *i*-ої організації фізкультурно-спортивного спрямування, яка отримує фінансування з ДБУ;

P – загальна кількість членів усіх ГО фізкультурно-спортивного спрямування, між якими буде розподілено фінансування ДБУ.

Використовуючи формулу (1), кожна ГО фізкультурно-спортивного спрямування зможе самостійно визначити суму фінансування, на яку вона може претендувати, а також перевірити правильність розрахунку вже наданого фінансування.

Більш того, створений інтернет-портал даватиме можливість кожному громадянину перевірити власне членство у діяльності ГО фізкультурно-спортивного спрямування й ознайомитися з повним переліком організацій, які претендують на отримання державного фінансування. Крім цього, за бажанням можна буде переглянути перелік організацій, яким надається підтримка з ДБУ, та дізнатися про суми такого фінансування, що сприятиме активізації громадського моніторингу за діяльності таких ГО.

Очевидним видається те, що кошти, які отримуватимуть ГО фізкультурно-спортивного спрямування, мають використовуватися для досягнення їхніх статутних цілей. Тому кожна організація, що отримує кошти з ДБУ, повинна подавати звіт про їхнє використання до Державної фіскальної служби України і розміщувати його на створеному сайті / порталі.

Контроль за використанням коштів ДБУ здійснюватиме Рахункова палата України. Слід уточнити, що введення в дію механізму «гроші ходять за спортсменом» потягне за собою додаткові витрати для профільного міністерства. Проте варто зауважити, що при існуючому на сьогодні механізмі розподілу коштів ДБУ для аудиту проекту було закладено кошти, що мало би сприяти не лише перевірці витрачання коштів, а й якісному оцінюванні індивідуальних проектів [14].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Розподіл державного фінансування громадських організацій в Україні носить дискримінаційний характер (адже на нього мають право окремо визначені види організацій) та супроводжується суб'єктивізмом. Використання механізму «гроші ходять за спортсменом» дасть змогу досягнути прозорості в розподілі коштів ДБУ, що виділяються на діяльність ГО фізкультурно-спортивного спрямування.

Однак варто зазначити, що на додаткове фінансування та стимулювання діяльності заслуговують ті ГО фізкультурно-спортивного спрямування, які показують найбільшу ефективність діяльності, що виявляється у підготовці спортсменів, які представляють нашу країну на міжнародній арені. На підтримку їх діяльності потрібно надавати додаткову підтримку з ДБУ. Проте ці організації мають отримувати фінансування за окремими статтями бюджету, не претендуючи на загальне фінансування, що спрямовується на підтримку ГО фізкультурно-спортивного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 09.07.2010 № 2456-VI. ст. 87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print.
2. Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2011 № 1049. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF.
3. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. *Урядовий портал*: єдиний веб-портал органів викон. влади України. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/nacionalna-strategiya-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2016-2020-roki.
4. Хадзі-Місєва К., Сапліссон Ф. Огляд схем державного фінансування організацій громадянського суспільства. *Державне фінансування організацій громадянського суспільства. Як запровадити європейські стандарти?* / Український незал. центр політ. Дослідж. Київ, 2010. С. 208.
5. Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua.
6. Пропозиції Президента до ЗУ «Про державне визнання і підтримку «Пласту» – національної скаутської організації України» від 04.09.2019 № 0976. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66668.
7. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки. *Урядовий портал*: єдиний веб-портал органів викон. влади України. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/nacionalna-strategiya-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2016-2020-roki .

8. Reinhard C. S. Money follows the person: un-burning bridges and facilitating a return to the community. *American Society and Aging*. URL: https://www.asaging.org/blog/money-follows-person-un-burning-bridges-and-facilitating-return-community.

9. Irvin C. V., Ballou J. The starting point: the balance of state long-term care systems before the implementation of the money follows the person demonstration. *The national evaluation of the money follows the person demonstration grant program, report from the field*. 2010. № 4.

10. Супрун розповіла, як «гроші ходитимуть за пацієнтом». *ТСН*. URL: https://tsn.ua/ukrayina/suprun-rozpovila-yak-groshi-hodyat-za-paciyentom-1226910.html.

11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр.

12. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р.: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.03.2017 № 115. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249793397.

13. Верховна Рада України / офіц. веб-портал. URL: rada.gov.ua.

14. Державне фінансування громадських організацій: головні зміни у першій половині 2019 року. *Together. Європейський простір*. URL: https://euprostir.org.ua/stories/142754.

REFERENCES

1. Byudzhetnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny. (09.07.2010). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print. [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya konkursu z vyznachennya prohram (proektiv, zakhodiv), rozroblenykh instytutamy hromadyans'koho suspil'stva, dlya vykonannya (realizatsiyi) yakykh nadayet'sya finansova pidtrymka: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 10.10.2011 # 1049. (2011). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF. [in Ukrainian].

3. Natsional'na stratehiya spryyannya rozvytku hromadyans'koho suspil'stva v Ukrayini na 2016–2020 roky. Uryadovyy portal: yedynyy veb-portal orhaniv vykon. vlady Ukrayiny. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/nacionalna-strategiya-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2016-2020-roki. [in Ukrainian].

4. Khadzi-Misyeva, K., & Saplisson, F. (2010). *Ohlyad skhem derzhavnoho finansuvannya orhanizatsiy hromadyans'koho suspil'stva. Derzhavne finansuvannya orhanizatsiy hromadyans'koho suspil'stva. Yak zaprovadyty yevropeys'ki standarty*? Ukrayins'kyy nezal. tsentr polit. Doslidzh. Kyyiv. [in Ukrainian].

5. Derzhavna sluzhba statystyky. (2020). Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua. [in Ukrainian].

6. Propozytsiyi Prezydenta do ZU «Pro derzhavne vyznannya i pidtrymku «Plastu» – natsional'noyi skaut·s'koyi orhanizatsiyi Ukrayiny» vid 04.09.2019 # 0976. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66668.

7. Natsional'na stratehiya spryyannya rozvytku hromadyans'koho suspil'stva v Ukrayini na 2016–2020 roky. Uryadovyy portal: yedynyy veb-portal orhaniv vykon. vlady Ukrayiny. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/nacionalna-strategiya-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2016-2020-roki. [in Ukrainian].

8. Reinhard, C. S. (n.d.). Money follows the person: un-burning bridges and facilitating a return to the community. *American Society and Aging*. Retrieved from: https://www.asaging.org/blog/money-follows-person-un-burning-bridges-and-facilitating-return-community.

9. Irvin, C. V., & Ballou, J. (2010). The starting point: the balance of state long-term care systems before the implementation of the money follows the person demonstration. *The national evaluation of the money follows the person demonstration grant program, report from the field*, 4.

10. Suprun rozpovila, yak «hroshi khodytymut' za patsiyentom». T·SN. Retrieved from: https://tsn.ua/ukrayina/suprun-rozpovila-yak-groshi-hodyat-za-paciyentom-1226910.html. [in Ukrainian].

11. Konstytutsiya Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 28.06.1996 # 254k/96-VR. (1996). Retrieved from: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vr. [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi tsil'ovoyi sotsial'noyi prohramy rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu na period do 2020 r.: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 1.03.2017 # 115. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249793397. [in Ukrainian].

13. Verkhovna Rada Ukrayiny. Retrieved from: rada.gov.ua. [in Ukrainian].

14. Derzhavne finansuvannya hromads'kykh orhanizatsiy: holovni zminy u pershiy polovyni 2019 roku. (2019). *Together. Yevropeys'kyy prostir*. Retrieved from: https://euprostir.org.ua/stories/142754. [in Ukrainian].